

Õiguskantsler

Adressaat
Aadress

Teie 5.06.2012 nr

Õiguskantsler 21.06.2012 nr 7-4/120863/1202945

**Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta
Vanglateenistuse ametniku õigus anda suulist korraldust**

Härra

Pöördusite minu poole 06.06.2012 laekunud avaldusega, milles tõstatate küsimuse vanglateenistuse ametnike pädevusest anda suulisi haldusakte ja küsite, kas Viru Vangla on Teile ses küsimuses vastates käitunud õiguspäraselt ja järginud hea halduse tava.

Selgitan Teile vastuseks, et vangistusseaduse (edaspidi ka VangS) § 67 punkti 1 kohaselt on kinnipeetav kohustatud täitma vangla sisekorraeeskirju ja alluma vanglateenistuse ametnike seaduslikele korraldustele. VangS § 66 lõige 1 sätestab, et vanglateenistus korraldab kinnipeetavate järelevalve viisil, mis tagab vangistusseaduse ja vangla sisekorraeeskirjade täitmise ja üldise julgeoleku vanglas ning sama paragrahvi lõige 2 et vangla sisekorraeeskirjade täitmise ja julgeoleku eest vanglas vastutab vanglateenistuse ametnik.

VangS § 111 lõike 1 kohaselt on vanglaametnik vanglas teenistuses olev ametnik, kelle ülesanne on kinnipeetava, vahistatu ja karistusjärgselt kinnipeetava kinnipidamine ja järelevalve, julgeoleku tagamine vanglas ning kohtueelse menetluse või kohtuvälise menetluse toimetamine vanglas toimepandud süütegudes, samuti sellealase tegevuse juhtimine. VangS § 1¹ lõige 1 sätestab, et vangistusseaduses ja selle alusel ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades vangistusseaduse erisusi.

Haldusmenetluse seaduse (edaspidi ka HMS) § 51 lõike 1 kohaselt on haldusakt on haldusorgani poolt haldusülesannete täitmisel (st vangla puhul muu hulgas ka kinni peetavate isikute kinnipidamise ja järelevalve) avalikõiguslikus suhtes üksikjuhtumi reguleerimiseks antud, isiku õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud korraldus, otsus, ettekirjutus, käskkiri või muu õigusakt. HMS § 8 lõige 2 sätestab, et haldusorganisiseselt määratakse isikud, kes tegutsevad haldusmenetluses haldusorgani nimel, kui seaduses või määruses ei ole sätestatud teisiti.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

VangS § 4¹ lõike 2 kohaselt allutatakse kinnipeetava, karistusjärgselt kinnipeetava, arestialuse või vahistatu vabadus seaduses toodud piirangutele. Kui seadus ei sätesta konkreetset piirangut, võib vangla, Justiitsministeerium või arestimaja kohaldada vaid selliseid piiranguid, mis on vajalikud vangla või arestimaja julgeoleku kaalutlustel. Piirangud peavad vastama täideviimise eesmärgile ja inimväärikuse põhimõttele ega tohi moonutada seaduses sätestatud teiste õiguste ja vabaduste olemust.

Seega võib vanglateenistuse ametnik anda teenistusülesannete täitmisel kinni peetavale isikule siduvaid ja samas äärmiselt erinevaid korraldusi, mille konkreetne sisu ei ole seadusandja poolt täiel määral ette kirjutatud ning mis peavad olema suunatud vangla sisekorraeeskirjade täitmisele ja üldise julgeoleku tagamisele vanglas ning ei tohi põhjustada kinnipeetavale enam kannatusi või ebameeldivusi, kui see on paratamatult vajalik.

Vangistusseaduses ega mõnes muus õigusaktis ei ole ega saagi olla ammendavat loetelu vanglaametnike poolt antavatest võimalikest korraldustest. Vanglas karistuse ja eelvangistuse kandmine on keerukas ja paljude erinevate nüanssidega ning dünaamiline protsess. Selle käigus võib tekkida väga erinevaid olukordi, mida tuleb lahendada erinevate meetmetega (sh erinevate korraldustega), mille ammendav kirjeldamine seaduses ei ole ilmselt mõeldav.

Ma ei nõustu Teie väitega, et vanglateenistuse ametnike pädevus haldusakte anda on piiratud justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ (edaspidi VSE) §-des 1¹-1⁶ sätestatuga. HMS § 8 kohaselt on haldusorgan seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik. Haldusorganisatsiooniliselt määratakse isikud, kes tegutsevad haldusmenetluses haldusorgani nimel, kui seaduses või määruis pole sätestatud teisiti. VSE §-des 1¹-1⁶ on minister loonud määruis reeglid teatud haldusmenetluslike otsuste vastuvõtmise pädevuse kohta, mis aga ei tähenda, et neis sätetes nimetatud või ka nimetamata vanglateenistuse ametnikel puuduks õigus anda kinni peetavale isikule muid seaduslikke korraldusi, mida VSE §-des 1¹-1⁶ ei ole nimetatud.

Mis puudutab antavate korralduste vormi, siis tulenevalt HMS § 51 lõikest 1 ja Riigikohtu kujundatud praktikast on vanglaametniku suuline korraldus käsitletav haldusaktina haldusmenetluse seaduse mõttes.¹ HMS § 54 sätestab haldusakti õiguspärasuse eeldused, milleks on selle andmine pädeva haldusorgani poolt andmise hetkel kehtiva õiguse alusel ja sellega kooskõlas, akti proportsionaalsus, kaalutusvigade puudumine ja vorminõuetele vastavus. Seejuures lubab HMS § 55 lõige 2 anda haldusakti ka mittekirjalikus vormis, kui see on vajalik edasilükkamatu otsuse tegemiseks.

Märgin lisaks, et Riigikohus on tõdenud, et kinnipeetava poolt vanglaametniku korralduse täitmata jätmine saab olla õigustatud üksnes juhul, kui vanglaametniku korraldus vastab HMS § 63 lõikes 2 loetletud tühise haldusakti tunnustele ning korralduse tühisus on ilmselge. Tühine haldusakt on HMS § 63 lg 1 järgi kehtetu algusest peale ning seda ei ole kellelgi kohustust täita. Samuti on Riigikohus tõdenud, et üksnes kinnipeetava teistsugune arusaam seadusest ja sellega seonduv arvamus vanglaametniku korralduse seadusvastasusest ei anna talle õigust keelduda korraldust

¹ HMS § 51 lõike 1 kohaselt on haldusakt haldusorgani poolt haldusülesannete täitmisel avalikõiguslikus suhtes üksikjuhtumi reguleerimiseks antud, isiku õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud korraldus, otsus, ettekirjutus, käskkiri või muu õigusakt. Riigikohus on pidanud oma praktikas kinnipeetavale vangla julgeoleku ja kinnipeetavate järelevalvet tagavaid vanglaametnike suulisi korraldusi haldusaktiks haldusmenetluse seaduse mõttes. Vt RKHKo 01.03.07, nr 3-3-1-103-06 p 14.

täitmast. Riigikohus leidis, et ringkonnakohus märkis õigesti, et vastupidine seisukoht raskendaks oluliselt distsipliini tagamist vanglas.²

Seega on minu hinnangul vanglateenistuse ametnikul põhimõtteliselt õigus seaduses sätestatud asjaolude esinemisel anda suulisi korraldusi, mis on käsitletavad haldusaktidena.

Olen ka seisukohal, et Viru Vangla ei ole Teile vastates Teie õigusi rikkunud. Küsisite 04.05.2012 selgitustaotluses, kas vanglateenistuse ametnikel on õigus anda haldusakte ja soovisite vastust vormis jah või ei. Samuti soovisite õigusaktide loetelu, mis vanglateenistuse ametnikele sellise õiguse annab.

Viru Vangla on Teile 21.05.2012 (s.t eelduslikult tähtaegselt) jaatavalt vastanud, et haldusaktide andmise õigus vanglateenistuse ametnikul on ja see on eeltoodust tulenevalt ka õige ja põhjendatud seisukoht. Viidatud on ka VangS § 111 lõikele 1, mis sätestab vanglaametniku ülesanded ning haldusakti andmist puudutavatele haldusmenetluse seaduse sätetele. Seega on Teile selgitustaotluses toodud küsimusele vastavalt Teie soovile jaatavalt vastatud ning Teie õigusi vangla vastusega rikutud ei ole.

Vastavalt Teie soovile lisan ka koopiad Teie avalduse lisadest 2 ja 3.

Lugupidamisega

Indrek Teder

Lisa: 2 lehel 1 eks

Indrek-Ivar Määrits 693 8406
e-post: indrek-ivar.maarits@oiguskantsler.ee

² RKHKo 01.03.2007, nr 3-3-1-103-06, p 14.